

FIGYELŐ

FOLYÓIRATCIKK ISMERTETÉS

KEVIN MCQUILLAN (2004): *When Does Religion Influence Fertility?* (Mikor befolyásolja a vallás a termékenységet?) In: *Population and Development Review* 30 (1): 25–56.

A demográfiai kutatások a vallási hovatartozásra elsősorban a differenciális termékenység vizsgálatánál fordítottak figyelmet; ilyen vonatkozásban vizsgálták az Amerikai Egyesült Államok katolikus népességének magas fertilitását vagy azoknak az országoknak a lassan csökkenő termékenységét, ahol a populáció többsége muszlim.

A vallás elméleti megközelítése

Kiindulási pontként a vallási különbségek demográfiai magatartásra való hatás-vizsgálata területén klasszikusnak számító *Goldscheider* megközelítését ismerteti a szerző. A „characteristics approach” (jellemzők alapján való megközelítés) szerint a termékenység és a felekezeti hovatartozás közötti összefüggés sokszor hamis: a különböző vallási csoportokhoz tartozók magas termékenysége az adott csoporthoz tartozók társadalmi-gazdasági jellemzőivel magyarázható. Amennyiben a csoport társadalmi-gazdasági jellemzőit kiküszöbölve is létezik kapcsolat a felekezeti hovatartozás és a termékenység között, *Goldscheider* egy másik megközelítést, az ún. „particularized theology” (sajátos teológiai) hipotézis vizsgálatát ajánlja a demográfusoknak. E szerint például az amerikai katolikusok magas termékenysége a vallásos tanítások következménye, hiszen minden mesterséges fogamzásgátlás tilos körükben. *Goldscheider* a teológiai hipotézist felszínesnek és inadekvátnak tartotta.

A vallás befolyásának forrásai

Vallás és érték

A társadalom intézményei közül a vallás az, amelyik az emberi viselkedés irányítására vonatkozóan leginkább kidolgozott morális normarendszerrel rendelkezik. A vallásos hagyományok kiemelt figyelmet szentelnek a szexualitás, a férfi és a nő, valamint a család társadalomban betöltött szerepének. A vallásos nézetek hatásának tisztázásához két érték-kategória elkülönítése szükséges: viszonylag sajátos normák, amelyek befolyásolják a viselkedést, és amelyek a termékenységet befolyásoló tényezőkkel közvetlen kapcsolatban vannak, illetve a fertilitásra közvetett hatást gyakorló tágabb értelemben vett értékek. A szerző a két érték-kategória elkülönítésével lezártnak tekinti az érték-fogalom definiálását, közelebbi körülírásra, konkrét meghatározásra nem vállalkozik.

A vallásosság a termékenységre gyakorolt hatásának vizsgálata során lényeges szempont a zsidó, a keresztény és az iszlám vallás korlátokat tartalmazó tanítása és

hagyománya a fogamzásgátlást és az abortuszt illetően. A római katolikus egyház hivatalos doktrínája a legvilágosabb: a fogamzásgátlás és a művi terhesség-megszakítás minden formáját tiltja. Más keresztény felekezetek ennél kevésbé szigorú álláspontot képviselnek e kérdésben, hasonlóan a zsidó valláshoz, ahol csupán az ortodox irányzat tartja fenn a tiltást úgy a sterilizációval, mint az abortusszal kapcsolatosan. Az iszlám tanítását ellentmondás és fejlődés egyaránt jellemzi: támogatja a család-nagyság korlátozását, a terhesség-megszakítás tiltását és a fogamzásgátlás néhány formáját, mindenek előtt a sterilizációt. Az iszlámhívők egy része a vallásos előírásokra való hivatkozással egyáltalán nem alkalmaz semmilyen fogamzásgátlást.

Az ázsiai vallásokban (buddhizmus, hinduizmus) nincs formális, hierarchikus struktúra; és bár a szaporodással, az abortusszal kapcsolatosan a hindu és a buddhista gondolkodók kifejtik álláspontjukat, a vallási előírások szinte egyáltalán nem tartalmaznak tiltást a fogamzásgátlásra és az abortuszra vonatkozólag.

A termékenységet befolyásoló vallásosság vizsgálatakor mindenekelőtt a fogamzásgátlás és a művi terhesség-megszakítás problematikájával foglalkozunk, ezen túlmenően azonban számos olyan tényezővel számolnunk kell, amelyek megnövelik vagy korlátozzák a termékenységet. Például a szexuális élet elkezdésének időpontja, a vallási tiltások a hivatalos együttélésen kívüli párkapcsolatokat illetően, valamint a házasságon belüli szexuális aktivitás időzítése és gyakorisága.

Az értékek túlhangsúlyozása nem szerencsés a vallás és a termékenység közötti kapcsolat vizsgálatakor, mivel a családokat, a szexualitást, a fogamzásgátlást és a gyermek értékét illető vallásos tanítások nem feltétlenül vezetnek egy sajátos termékenységi mintázathoz.

A vallásos intézmények szerepe

A vallásos intézmények termékenységet befolyásoló hatása három szinten valósul meg: a társadalom egészében, a közösségben és az egyén életében. A vallásos intézmények termékenységre gyakorolt hatásának bemutatására a szerző több példát említ. Ezek egyike a francia többségű kanadai Québec tartomány, ahol a katolikus egyház már a XVII. század elején domináns erő volt, és ez a későbbi korokban, a XIX században is megmaradt: az egyház vezette a születési, halálozási és házassági anyakönyveket, egészségügyi és oktatási intézményeket működtetett. A XIX. század második felében a jelentős iparosítás és városiasodás ellenére a házasságon belüli termékenység magas maradt; a csökkenés első jelei csak a századfordulón voltak érzékelhetők. A XX. században is észlelhető a vallás hatása: a fogamzásgátlásnak csak a katolikus egyház által elfogadott módszerei terjedtek el széles körben; a házasságon kívüli terhességek – még az olyan nagyvárosokban is, mint Montreal – igen alacsony arányt képviseltek.

Egy másik példaként a szerző Írországot említi, ahol a XIX. század végén, a XX. század elején igen magas házasságon belüli termékenységet regisztráltak és nagyon sokáig tartott az átmenet a születésszabályozás elterjedéséig. A házasságon belüli magas termékenység mellett a házasságon kívüli termékenység igen alacsony maradt a késői házasságkötés, illetve a házasságtól való tartózkodás ellenére is; egyes szerzők feltételezése szerint azonban, főként a falusi környezetben, jelentős számban fordult elő olyan házasságon kívüli szülés, amely a hivatalos statisztikák számára láthatatlan maradt. A politikai fejlődés a katolikus egyház befolyásának növekedésével járt Írországból is és a

családi élettel, valamint gyermekvállalással kapcsolatos elképzeléseit hatékonyan tudta a katolikus egyház érvényesíteni, aminek következtében a termékenység magas maradt még akkor is, amikor Nyugat- és Észak-Európa más részein csökkenés volt.

A nyugati világ civil és egyházi hatóságot szétválasztó törekvése következtében napjainkban nem találunk olyan példát, amilyen a múltban Québec vagy Írország volt. A muzulmán vallású társadalmakban ezzel szemben az iszlám a vezető politikai és társadalmi erő; a vallási hatóságok széles körű befolyást gyakorolnak követőikre. A katolikus egyháztól eltérően a születésszabályozást illetően az iszlám nem képvisel egységes álláspontot: Szaúd-Arábiában például magas termékenység jellemző, Iránban pedig a vallási vezetők és intézmények közreműködésével terjedt el a születésszabályozás és csökkent a fertilitás.

A fenti példákban a gyermekvállalással kapcsolatos attitűdök a vallás szempontjából homogén környezetben érvényesültek. A demográfiai viselkedésminták átörökítésére sokszínű vallási környezetben is van példa. Az Amerikai Egyesült Államokba bevándorló katolikus vallásúak saját intézményrendszerük kiépítésével nem csak az etnikai és nyelvi hagyományaikat őrizték meg, hanem a családdal kapcsolatos attitűdjeiket is. A katolikusok és a többségi protestánsok közötti legfőbb különbséget a termékenység tekintetében a fogamzásgátláshoz való viszonyulásuk jelentette. A második vatikáni zsinatot és az amerikai társadalomban végbement változásokat követően azonban a katolikusok széles tömegei elvetették a fogamzásgátlás vallásos okokból történő elutasítását, ami a termékenységüket hasonlóvá tette a többi felekezethez tartozókhöz.

A rendkívül szigorú vallási normák szerint élő mormonok fertilitása napjainkban is lényegesen meghaladja az amerikai átlagot; az abortuszok és a házasságon kívüli terhességek aránya viszont messze alatta marad az átlagnak.

Európában a vallás termékenységre gyakorolt hatása a vallásos intézmények politikai, társadalmi befolyásával állt kapcsolatban. A demográfiai átmenet lassúbb volt azokban a régiókban, ahol a katolikus egyháznak ideológiai vitái voltak a modernizáció, szekularizáció erőivel.

Konklúzióként a szerző a következőket fogalmazza meg: a vallásos értékek csak abban az esetben befolyásolták a demográfiai viselkedést, ha a vallás intézményeinek szankciók és jutalmazási lehetőségek álltak rendelkezésére. A vallásnak ahhoz, hogy hatással legyen a demográfiai viselkedésre a gyermekvállalással kapcsolatos kívánatos viselkedési normákat kell kommunikálnia; megfelelő kommunikációs csatornákkal kell rendelkeznie a tanítások eljuttatására és a követőknek erőteljes kötődést kell érezniük a vallásos közösséghez.

Kovács László

KÉT KONFERENCIA SZEGEDEN

1. Munkaülés a demográfiáról

A Népesedési Kormánybizottság 2004. szeptember 10-én az MTA Szegedi Központjában „Demográfia és oktatása” címmel konferenciát rendezett. A Népesedéspolitikai Kormányprogram Koncepciója kiemelte a demográfiai elemzések iránti új típusú igények megjelenését és a népességtudomány kutatási-oktatási központjainak további fejlesztését. E két célkitűzés gyakorlatba átültetésének kívánalmát tükrözte a rendezvény szervezőinek két gondolata:

1. A kormány által kezdeményezett munkafolyamat eredményeként megfogalmazott népesedéspolitikai feladatok nem érhetnek véget a program megalkotásával, hanem nélkülözhetetlen a célok megvalósulásának követése és értékelése. Az elemzésben, értékelésben részt kell vennie minden érintett társadalmi szereplőnek, a megfelelő felkészültségű tudományos műhelyeknek, testületeknek.
2. A demográfia tudománya belső fejlődése érdekében érdemes gazdagítani centrumait a felsőfokú oktatásban és a tudományos intézményekben. Az egyetemi továbbképzések és doktori iskolák eddig ki nem aknázott területei a népességtudomány oktatásának és a demográfusképzésnek. Indokolt lenne a már létező továbbképzési formákba és doktori iskolákba beépíteni a demográfiai tudást és szemléletet.

Dr. Szabó Gábor, a Szegedi Tudományegyetem rektora, megnyitójában hangsúlyozta, hogy nagy öröme szolgálni, hogy a rendezvénynek Szeged adhat otthont. A tizenegy karból álló universitas, nemcsak művelője, hanem potenciális megrendelője, hasznosítója is a népességtudomány által feltárt ismereteknek.

Dr. Szekeres Imre, a Népesedési Kormánybizottság titkára levelét *Varga Ágnes* aszszony, a Miniszterelnöki Hivatal főosztályvezetője olvasta föl. Elhangzott, hogy nincs könnyű helyzetben a Kormány demográfiai tanácsadó testülete, mely a nemzeti népesedési program előkészítéséért felelős. A népesedési folyamatok valójában a privátszféra történéseinek összességéből állnak össze. A magánélet legintimebb kérdéseiről van szó, ha születésről, azaz gyermekvállalásról esik szó. Az egyéni döntése a főszerep, ha életmódról, azaz az életkörülmények megválasztásáról beszélünk és akkor is, ha azt elemezzük, hogy ki mikor és miért kel útra azért, hogy új hazát válasszon. Ezek azok a kérdések, amelyekbe a politikának nincs, és nem is lehet közvetlen beleszólása. Az indirekt eszközökkel operáló politika feladata kettős. Egyrészt olyan társadalmi környezetet és közhangulatot kell teremteni, amelyben az emberek félelmek és szorongások nélkül vállalhatják és élhetik a saját életüket. Másrészt olyan világot teremteni, ahol nem kell félni az élet természetes dolgaitól. Ne legyen átlagon felüli kockázatvállalás, ha az ember gyerekekre vágyik és gyereke lesz, és az öregség se jelentsen veszélyt. A társadalmi folyamatok általában – de a népesedési folyamatok különösen – hosszabb távon ható folyamatok, éppen ezért kizárólag következetesen lehet érvényt szerezni a kormányzati munkában a népesedéspolitikai prioritások érvényesítésének.

Dr. Katona Tamás címzetes egyetemi tanár előadásában felvázolta a népességtudománnyal foglalkozó hazai műhelyek láncolatát, majd a demográfia graduális oktatásának tapasztalatait szedte csokorba és elemezte az aktuális helyzetet. A demográfia okta-

tása a jogi karokon a legkiterjedtebb és egészében véve a legnagyobb hallgató-számmal is bír. Másodiknak a természettudományi karok tekinthetők, harmadiknak a gazdaságtudományi karok. Ötödik-hatodik helyen az orvostudományi karok és a bölcsészettudományi karok osztoznak. A demográfia tudománya művelői körében a kutatói-oktatói elkülönülés, továbbá minőségbiztosítással és a tudósutánpótlással kapcsolatos nehézségek együttesen és egymás hatását erősítve hatottak a közelmúltban. A helyzet orvoslására egy demográfiai bázistanszék kialakítását és a tudományos fokozattal (PhD) és akadémiai doktori címmel rendelkezők számának növekedését tartotta kívánatosnak. Megállapította, hogy országos méretben a jelenlegi évenkénti 4500–5000 fő demográfiát hallgató igényeit csakis a jelenleginél nagyobb számú minősített oktató (oktató-kutató) elégítheti ki. A rendezvény délelőtti programjának zárásaként *Dr. Katona Tamás* vitavezetésével négy előadó beszélt a demográfiai képzés hazai gyakorlatáról, az universitas által kínált lehetőségekről, az interdiszciplináris tudományok számára kedvezőbb feltételekről, a doktori képzésbe bekapcsolódás megszervezéséről, valamint a működő tudományos iskolák tevékenységének hiányosságairól. Az előadók közül *Dr. Becsei József* egyetemi tanár egy érdekes és előremutató bejelentést tett. Terveik szerint a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Karán a geográfus szak keretében demográfia szakirányt indítanak. *Dr. Faragó Tamás* egyetemi tanár egy többszintű ösztöndíjrendszer kialakítását tartotta kívánatosnak a tudomány művelése és fejlesztése céljából. Nem elégséges ösztöndíjakat alapítani az akadémiai doktori cím elnyeréséhez, a habilitáláshoz, vagy a PhD fokozat megszerzéséhez. Szükség lenne PhD hallgatói ösztöndíjakra, kiegészítő ösztöndíjakra a posztgraduális képzésben való részvétel biztosítása céljából, továbbá a tudományterület felé orientáló pályadíjakra a graduális képzésben részt vevők számára. *Langerné dr. Rédei Mária* egyetemi docens az Eötvös Loránd Tudományegyetemen Természettudományi Karán folyó demográfia-oktatás tapasztalatairól számolt be és felvillantotta egy kutatócsoport alapításának lehetőségét is. *Dr. Spéder Zolt* a KSH Népeségtudományi Kutató Intézet igazgatója kutatási lehetőségeket ajánlott a pályakezdők részére. Színvonalas munka esetén a Demográfia című folyóiratot a publikációk közzétételének színteréül javasolta.

A délutáni program három párhuzamos szekciója közül kettőben friss kutatási eredmények megvitatására került sor. Az egyik a Magyarországra irányuló erdélyi migráció természetét, demográfiai hatásait vizsgálja. A kutatást a Kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem oktatói – *Magyari Nándor* irányításával – és hallgatói valósították meg. A kutatásban arra keresték a választ, hogy a Magyarországra szezonálisan és tartósan tapasztalható vándorlásnak melyek az erdélyi magyarságra ható demográfiai következményei. A vitát *Varga Ágnes* vezette.

A második szekcióban *Tóth Judit* és *Krémer Balázs* vitavezetésével a vándorláspolitikák nemzetközi tapasztalatairól volt szó, az Európai Unió tagországainak példái alapján. A kutatást a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Program támogatásával *Lukács Éva* és *Illés Sándor* hajtotta végre. A részt vevők eszmét cseréltek a migráció jelenségeire adott kormányzati válaszok európai és regionális trendjeiről, az Európai Unió politikai ajánlásairól és tapasztalatairól, terveiről. A tavaly decemberben vitára bocsátott Népesedéspolitikai Konceptióban önálló migrációs politikára nem szerepel javaslat. A Kormánybizottság tartózkodott attól, hogy megfogalmazza, mely régiókból, milyen korösszetételű, képzettségű, a Magyar Köztársaság által támasztott elvárásokat vállaló migránsokat célszerű kedvezőbb tartózkodási, munkavállalási, letelepedési feltételekben részesíteni.

A szakmai viták hatására azonban nem lehetetlen, hogy az eredeti elképzelésünk módosulásának leszünk szemtanúi a közeljövőben.

A délutáni harmadik szekciórészben a délelőtti szakmai program folytatása volt, részben a népeségtudomány specifikumairól, művelőiről és egy új intézmény létrehozásával kapcsolatos javaslat megvitatásáról volt szó. *Szabó A. Ferenc*, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi egyetem professzora ismertette az intézményükben folyó demográfiai ismeretátadás kereteit és felhívta a figyelmet a migráció biztonságpolitikai aspektusainak fontosságára. Kiemelte, hogy a PhD képzésükben kötelező tárgyként szerepel a demográfia.

Kupcsik József a Corvinus Egyetem professzora egy új standard demográfiai alpmű megszületésének szükségessége mellett érvelt. Kifejtette, hogy az 1964-ben kiadott „Bevezetés a demográfiába” című könyv mintájára (nyilván korszerű tematikával és szemlélettel) a posztgraduális és PhD képzésben egyaránt használható könyv írására kellene összpontosítani a szakmai erőfeszítéseket. E munka alapján a rokon tudományterületek művelői is megírhatják a sajátos szempontjaiknak megfelelő kisebb tankönyveket, melyek kifejezetten az ő hallgatóiknak szólnak. Kiemelte, hogy az alpmű csakis a generációk együttműködésén alapuló kollektív munka eredménye lehet, melynek megírásában és szerkesztésében a fiatalabb oktatói-kutatói kohorszoknak kell szerepet játszania, a lektorálás pedig az idősebb tudós-nemzedék dolga lesz.

A korszerű demográfiai szemlélettel kapcsolatban *Miltényi Károly*, a KSH Népeségtudományi Kutató Intézet nyugalmazott igazgatója megjegyezte, hogy ideje lenne már túllépni a reformkortól napjainkig folyamatosan felbukkanó nemzethalál víziójának központi kérdésként való beállításán. A népességszám csökkenését fókuszba állító szemlélet helyett a népesség szerkezetében rejlő lehetőségekre és veszélyforrásokra (előregedés) kellene összpontosítani a figyelmet, továbbá a demográfiai folyamatoknak a népesség minőségi jegyeire gyakorolt hatásait lenne szükséges kiemelni.

A vitavezető *Illés Sándor* a demográfiáról és a demográfusokról beszélgetve felvette, hogy a demográfia központi kategóriája a népesség (nem az egyén, nem a család, nem a háztartás), amiből következik a makro-módszerek fontossága, esetleg dominanciája a demográfiai elemzések során. A demográfia specifikumát, sajátos látásmódját adhatja a makro elemzési szint és az interdiszciplinaritás. Érdemes a demográfia tárgykörét, a demográfusok feladatait időről-időre átgondolni.

A népeségtudomány tematikai határainak megállapításával kapcsolatban *Kovácsicsné Nagy Katalin* professzor asszony az Eötvös Loránd Tudományegyetemről felvetette, vajon a résznépességek (például a bűnelkövető szubpopuláció) vizsgálata beletartozik-e a demográfiaiak tekinthető vizsgálatokba. A válasz egységesen igen volt.

A Demográfiai és Migrációs Oktató- és Kutatóközpont (DMOK) elképzelésének a tudományos közbeszédbe vitele az oktatás és kutatás egységesülését kívánta szolgálni. Egy új demográfiai bázisintézmény „felülről” történő létrehozásával kapcsolatban *Farragó Tamás*, a Corvinus Egyetem professzora megjegyezte, hogy itt, Kelet-Közép-Európában, a megkésett fejlődés következtében az állam általi kezdeményezések hatása „lefelé” is gyorsan elterjedhet, és a problémák hatékony megoldásául is szolgálhat. Felhívta még a figyelmet a tudományos karrier-pályák előreláthatóságának, tervezhetőségének és egymásra épülő stációinak fontosságára. A tudományosan minősített pályán tartásának és megbecsültségének fokozása ösztöndíjak rendszerének kialakításával segíthető leginkább – állapította meg.

2. Történeti demográfiai konferencia

A Magyar Tudományos Akadémia Demográfiai Bizottságának Történeti Demográfiai Albizottsága a „Levéltári Napok” rendezvénysorozat keretében 2004. október 12-én konferenciát rendezett Szegeden a Móra Ferenc Múzeum vártermében. A migrációnak a történeti kutatásokban felmerülő aspektusai adták a rendezvény témáit. Az ülészakot vezető *Dr. Blazovich László* professzor, levéltár-igazgató, bevezetőjében utalt a vándormozgalomnak a magyar történelemben való kiemelt jelentőségére és hangsúlyozta, hogy a jelen problémáinak megoldásához igen sok módozatot találhatunk a múlt tanulmányozása közben. Kijelentette, hogy a konferenciát a kiváló tudós *Bálint Sándor* eszméiségének és emlékének szentelik, és a közelmúltban elhunyt *Kovacsics Józsefre* is emlékeznek egyben.

Bárkányi Ildikó, múzeumi osztályvezető, „Emlékek Csengőd község telepítéséről” címmel tartott előadást és kiemelte az igen nagymértékű népességfluktuáció jelenségét a telepítések során. A homokos terület benépesítésének folyamatát az antropológiai jellegű narratív interjúk módszerének alkalmazásával vázolta fel.

Dr. Juhász Antal tanszékvezető professzor „Családi életutak a Homokhátságról” című előadásában az általa vezetett kutatócsoport évtizedes munkájából villantott fel igen érdekes részleteket. Az 1878–1879-es kataszteri térképfelmérést, az egyházi anyakönyveket és a gazdacímtárakat forrásként felhasználva utalt az idős korban városban lakás jelenségére és elterjedtségére az általa vizsgált mezőgazdasági jellegű területen.

Dr. Szűcs Judit múzeumigazgató „Migráció három település példáján” című előadásában Pálmonostora, Jászszenklászló és Csólyospálos településekben végzett kutatásait mutatta be. Pálmonostora esetén egy foglalkozással, nevezetesen a dohánykertészkedéssel járó mozgásról szólt. Jászszenklászló példáján a „kétlaki élet” (iparos és paraszt egyben) korabeli szükségességére hívta fel a figyelmet. Csólyospálos lakói annyiban voltak különösek, hogy az ott termelt gyümölcsöket inkább idegeneknek adták el, mint a helybeli felvásárlónak, arra hivatkozva, hogy nem szeretnék, ha bármelyik helybeli a fejükre nőne.

Dr. Kocsis Gyula egyetemi docens az alföldi migráció 16–17. századi forrásait szedte csokorba. A már klasszikusan használt forrástípusok mellett a magisztrátusi jegyzőkönyvekre, a határpercek iratanyagára és az ún. repetíciós (jobbágy-visszaszolgáltatási) percek részletesebb tanulmányozására hívta fel a figyelmet az elkövetkezendő migrációs vonatkozású kutatások kapcsán. A családnevek elterjedésének, illetve visszaszorulásának forrásértéke kapcsán – saját kutatásának tapasztalatain okulva – igen nagyfokú óvatosságot és körültekintést javasolt a következő tudósgeneráció számára.

A konferencia utolsó előadója *Dr. Bárh János* múzeumigazgató volt. Hangsúlyozta, hogy a 18. századi Duna–Tisza közti migráció az elsősorban nem magyarokat érintő szervezett telepítések és a spontán vándorlások elegye volt. Bemutatta, hogy a relatív túlnépesedés által sújtott felvidéki területekről milyen időbeli és térbeli stációkban vándoroltak dél felé az emberek. A 18. század kezdetétől a közepéig a Felvidék déli és középső területeiről származó vándorok és leszármazottaik négy világosan elkülöníthető szakaszban értek el a láncmigráció célterületére, Bácskára.

Dr. Blazovich László zárszavában igen jelentős tudományos hozadékokat termelőnek ítélte meg a konferenciát és utalt a helytörténetekben fellelhető demográfiai vonatkozása-

sok felkutatásának szükségességére. Ezek a pozitivista munkák teremtik meg a későbbi szintetizálás lehetőségét is. Nem véletlen, hogy a 2004. október 12–15. között zajló levéltári napoknak Szeged és Makó városok mellett Üllés és Maroslele települések is helyszíniül szolgálnak – állapította meg.

Illés Sándor

1 SZÁZALÉKOS HÍREK

Az Aktív Társadalom Alapítvány ezúton közli, hogy az 1 százalékos adófelajánlás keretében 2004 folyamán kapott 37 582 Ft-ot a „Népesedési Információs Rendszer (NEPINFO)” c. kutatás támogatására fordította.

Szalai Júlia
elnök